

9. Скловский К. О возможности ограничения права собственности договором. *Хозяйство и право*. 1999. № 5. С. 109–113.

10. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. М. : Изд-во бр. Башмаковых, 1911. 852 с.

Получено 05.04.2019

УДК 347.51

Ірина Ігорівна СЯДРИСТА,

доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності

факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4340-3593>

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Юридичні особи, в тому числі акціонерні товариства (далі – АТ), виражають свою волю зовні через свої органи. Оскільки саме органи товариства відіграють значну роль у здійсненні АТ своїх суб'єктивних прав та обов'язків, відповідальності саме цих учасників внутрішніх корпоративних правовідносин необхідно приділити значну увагу. Члени виконавчого органу перебувають з товариством у трудових відносинах (ч. 5 ст. 58 Закону України «Про акціонерні товариства» [1]), а отже, є працівниками, і тому на них поширюються норми трудового законодавства. Стосовно членів наглядової ради Закон України «Про акціонерні товариства» (п. 17 ч. 2 ст. 33) встановлює, що з ними може укладатися цивільно-правові або також трудові договори. Регулювання відповідальності посадових осіб АТ виключно трудовим законодавством не може забезпечити повного відшкодування шкоди, що може заподіюватися неправомірними діями посадових осіб товариства [2, с. 159].

Відповідно до ст. 92 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [3] дієздатність юридичної особи здійснюється через її органи. Поняття дієздатності є цивілістичним, а отже, формування, зміна та припинення діяльності органів юридичної особи також мають визнаватися цивілістичними питаннями. Правовий статус керівника значно відрізняється від статусу інших працівників, що обумовлено специфікою його трудової діяльності, яка полягає у виконанні ним функцій з управління товариством. Він уповноважений здійснювати юридично значимі дії, зокрема, виступаючи від імені товариства в цивільному обороті, організуючи внутрішню діяльність у ньому, здійснюючи певною мірою правомочності власника з володіння, користування і розпорядження майном товариства [4, с. 15].

Усунення членів виконавчого органу товариства від виконання обов'язків (ч. 3 ст. 99 ЦК України) або відсторонення голови виконавчого органу товариства від виконання повноважень (ч. 2 ст. 61 Закону України «Про акціонерні товариства»), дострокове припинення повноважень членів наглядової ради (ст. 57 Закону України «Про акціонерні товариства») за своєю правовою природою, предметом регулювання правовідносин і правовими наслідками відрізняється від відсторонення працівника від роботи на підставі ст. 46 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України) [5]. Саме тому можливість уповноваженого органу товариства усунути члена виконавчого органу від виконання ним обов'язків та дострокове припинення повноважень членів наглядової ради за рішенням загальних зборів міститься не в приписах КЗпП України, а у ст. 99 ЦК України, тобто не є предметом регулювання нормами трудового права. Реалізація учасниками товариства корпоративних прав на участь в його управлінні шляхом прийняття компетентним органом рішень про обрання (призначення), усунення, відсторонення, відкликання членів виконавчого органу та членів наглядової ради цього об'єднання стосується також наділення або позбавлення їх повноважень на управління товариством. Відповідно до Постанови Вищого господарського суду України від 28.02.2011 р. № 5/140 «Про визнання недійсним рішення загальних зборів» такі рішення уповноваженого на це органу мають розглядатися в межах не трудових, а корпоративних правовідносин, що виникають між товариством і особами, яким довірено повноваження з управління ним [6]. В п. 1.12 Рекомендацій Вищого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» [7] зазначено, що для розмежування трудових і корпоративних спорів у справах, пов'язаних з рішеннями про обрання або звільнення, відкликання керівників та інших посадових осіб товариства, господарським судам слід враховувати підстави подання позову. Трудовим є спір, пов'язаний із застосуванням норм КЗпП України та з порушенням права позивача на працю; підставою ж виникнення корпоративного спору є порушення або оспорювання корпоративних прав учасників (акціонерів) господарських товариств, норм ЦК України, Господарського кодексу України [8], Закону України «Про акціонерні товариства», вимог установчих документів АТ.

Крім того, враховуючи положення ч. 3 ст. 63 Закону України «Про акціонерні товариства», що передбачає солідарний характер відповідальності посадових осіб, можна дійти висновку, що в АТ до колегіального виконавчого органу товариства та до членів наглядової ради застосовується цивільно-правова відповідальність, оскільки солідарна відповідальність для трудово-правових відносин є винятком, оскільки згідно з п. 16 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992 р. № 14 «Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками» [9] розмір шкоди, заподіяної з вини кількох працівників, визначається для кожного з них з урахуванням ступеня вини, виду і меж

матеріальної відповідальності. Солідарна матеріальна відповідальність застосовується лише за умови, якщо судом встановлено, що шкоду підприємству, установі, організації заподіяно спільними умисними діями кількох працівників або працівника та інших осіб. У порядку цивільного судочинства суд вправі зобов'язати цих осіб відшкодувати шкоду солідарно, якщо при постановленні обвинувального вироку цивільний позов було залишено без розгляду або коли вирок у частині цивільного позову скасовано і справу в цій частині направлено на новий розгляд в порядку цивільного судочинства.

Отже, враховуючи особливий правовий статус органів АТ (діями яких останнє як суб'єкт корпоративних правовідносин набуває цивільних прав та обов'язків), повноваження, якими наділяються зазначені особи відносно товариства, та особливості регулювання корпоративних правовідносин внутрішніми нормативно-правовими актами, у тому числі визначення статутом та договором компетенції посадових осіб АТ, можна зробити висновок, що якщо правовідносини, що виникають між АТ та його органами, не стосуються безпосередньо виконання останніми покладених на них трудовим договором обов'язків, а стосуються порушення корпоративних прав акціонерів та самого товариства, посадові особи АТ повинні нести цивільно-правову відповідальність як учасники внутрішніх корпоративних правовідносин. Тобто посадові особи органів АТ, з однієї сторони, можуть бути учасниками внутрішніх корпоративних правовідносин, з іншої сторони – лише учасниками трудових правовідносин. Застосування норм цивільно-правової відповідальності до посадових осіб органів АТ обумовлює можливість охарактеризувати її як відповідальність одного учасника цивільних правовідносин (правопорушника) перед іншим (потерпілим).

Список бібліографічних посилань

1. Про акціонерні товариства : закон України від 17.09.2008 № 514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50–51. Ст. 384.
2. Спасибо-Фатеева И. В. Акционерные общества: корпоративные правоотношения. Харьков : Право, 1998. 256с.
3. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
4. Спасибо-Фатеева И. В. Цивільно-правові проблеми акціонерних правовідносин : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2000. 34 с.
5. Кодекс законів про працю України : закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 1971. № 50. Ст. 375.
6. Про визнання недійсним рішення загальних зборів : постанова Вищого господарського суду України від 28.02.2011 № 5/140 // Цивільно-правове регулювання корпоративних відносин у судовій практиці України / упоряд.: В. І. Борисова, І. П. Жигалкін, О. М. Сибіга та ін. Харків : Право, 2013. 552 с.
7. Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин : рекомендації Вищого господарського суду України від 28.12.2007 № 04-5/14 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v514600-07> (дата звернення: 06.04.2019).

8. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.

9. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками : постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992 № 14 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92> (дата звернення: 06.04.2019).

Одержано 09.04.2019

УДК 347.51

Марія Анатоліївна ТИХОНОВА,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4836-5928>

ОБСЯГ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПОРТСМЕНА ЗА ВИКОРИСТАННЯ ДОПІНГУ

Норми, що регулюють наслідки знаходження у тестових матеріалах спортсмена речовин та методів, що відносяться WADA¹ до заборонених, закріплені: у Конвенції проти використання допінгу ETS № 135 (1989 р.) [1], Всесвітньому антидопінговому кодексі [2], у Олімпійській Хартії [3], у Міжнародній конвенції про боротьбу з допінгом у спорті [4] у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» [5], Законі України «Про антидопінговий контроль у спорті» [6], та у регламентах різних спортивних організацій з відповідних видів спорту.

Антидопінгова діяльність у сфері фізичної культури і спорту в Україні здійснюється відповідно до закону та міжнародних договорів (ст. 52 Закону України «Про фізичну культуру і спорт»).

Організація антидопінгового контролю в Україні визначається Міжнародною конвенцією про боротьбу з допінгом у спорті та антидопінговими правилами (ч. 1 ст. 3 Закону України «Про антидопінговий контроль у спорті»).

Спортсмен несе відповідальність за будь-яку заборонену речовину, її метаболіт чи маркер, виявлені в будь-якій пробі, відібраній у нього. Таким чином, не обов'язково щоб намір, провина, необачність чи знання про вживання забороненої речовини зі сторони спортсмена були продемонстровані, щоб встановити порушення антидопінгових правил (ст. 2.1.1 Антидопінгових правил

¹ WADA (Всесвітнє антидопінгове агентство) має публікувати список заборонених речовин та методів (допінгу) не менше, ніж раз на рік в якості Всесвітнього стандарту. Зазвичай оновлений список набуває чинності з 1 січня кожного року, а за два місяці до цього ВАДА розміщує його на своєму офіційному сайті.